

В. В. Шпілярович (Попкова)
викладач кафедри кримінального права
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ)

УДК 343.21 (477)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Присвячена дослідженню системи кримінально-правових заходів безпеки. Розкриваючи правову природу системи зазначених заходів з урахуванням наукових досліджень теорії кримінального права, подано власне бачення щодо її інтерпретації. У кінцевому результаті робляться висновки про те, які саме заходи утворюють систему кримінально-правових заходів безпеки.

Ключові слова: система заходів безпеки, примусові заходи виховного характеру, примусові заходи медичного характеру, примусове лікування, позбавлення права керувати транспортними засобами.

На сьогодні проблема побудови системи заходів безпеки потребує свого наукового вивчення та обґрунтування, так як у теорії кримінального права досі не існує загальноприйнятої точки зору щодо її вирішення. Більше того, незважаючи на те, що нормативне закріплення зазначених вище заходів — це необхідна юридична підстава їх застосування, норми чинного Кримінального кодексу (далі — КК) України не встановлюють систему заходів безпеки, але водночас характеризують їх окремі види, визначають порядок і межі застосування як складові, які утворюють інші кримінально-правові інститути (інститут “Звільнення від кримінальної відповідальності”, інститут “Звільнення від покарання та його відбування”, інститут “Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування”, інститут “Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх”), що є абсолютно протилежним і цілком прийнятним для кримінального законодавства більшості країн світу.

У юридичній літературі звертає на себе увагу те, що нині є багато учених, які у своїх наукових працях визначають систему заходів безпеки, але при цьому абсолютно не вказують на те, що вони під нею розуміють. Більше того, запропоновані ними системи зазначених вище заходів є різними як за обсягом, так і за своїм змістом. Так, І. І. Митрофанов при дослідженні кримінально-правових засобів впливу на осіб, які вчинили злочини, зазначає, що в систему засобів безпеки у кримінальному праві включаються примусові заходи лікування, що мають некаральну сутність і застосовуються не за вчинення злочину, а у зв'язку із вчиненням забороненого законом України про кримінальну відповідальність суспільно небезпечного діяння до осіб, які його вчинили, з метою забезпечення їх безпеки як для себе, так і для суспільства в цілому, їх лікування, ресоціалізації тощо [1, с. 29].

С. І. Курганов, розглядаючи кримінально-правовий, кримінально-виконавчий та кримінологічний аспекти покарання, визначив систему заходів кримінально-правового характеру в цілому. До останніх він відносить не лише заходи покарання, а й примусові заходи медичного характеру та примусові заходи виховного характеру [2, с. 32]. З цього випливає висновок, що примусові заходи медичного

характеру та примусові заходи виховного характеру учений відносить до інституту заходів безпеки.

Примусові заходи медичного та виховного характеру в категорію заходів безпеки включає й М. Г. Сорочинський [3, с. 9].

Вивчаючи кримінально-правові заходи, що не є покаранням, А. А. Музика серед них також розрізняє примусові заходи медичного характеру, примусові заходи виховного характеру для неповнолітніх осіб та примусове лікування [4, с. 84].

Таку ж саму точку зору відстоюють й учені-компаративісти О. О. Малиновський та А. В. Савченко, які стверджують, що вказівка саме на ці три види заходів, що не є покаранням, наявна у кримінальному законодавстві усіх пострадянських держав [5, с. 271–274; 6, с. 288].

Дещо по-іншому систему кримінально-правових заходів безпеки розглядає Ю. А. Пономаренко. Учений відносить до неї примусові заходи медичного характеру, які можуть бути застосовані до особи на підставі ч. 3 ст. 19, ч. 2 ст. 20 або ч. 1 ст. 84 КК, примусові заходи виховного характеру, якщо вони застосовуються на підставі ч. 1 ст. 97 або ст. 105 КК України, а також спеціальну конфіскацію майна, яка стосується належних на праві власності суб'єкту злочину знарядь вчинення злочину (наприклад, ч. 1 та ч. 2 ст. 248 КК України) [7, с. 332–333].

Крім примусових заходів медичного характеру та примусових заходів виховного характеру, Є. Медведєв вважає, що до інших заходів кримінально-правового характеру (заходів безпеки) як самостійних заходів примусового впливу належить не спеціальна конфіскація, а конфіскація як така (загальна конфіскація), а також умовне засудження [8, с. 50].

Не можна не звернути увагу й на позицію М. Ф. Гарєєва, який, крім примусових заходів медичного характеру, примусових заходів виховного характеру й умовного засудження, у переліку інших заходів кримінально-правового характеру розглядає й відстрочку виконання покарання вагітними жінками і жінками, які мають малолітніх дітей, та умовно-дострокове звільнення [9, с. 8, 15].

Дещо схожої точки зору щодо вирішення питання системи кримінально-правових заходів безпеки дотримується С. Г. Келіна. На її думку, систему інших заходів кримінально-правового характеру або так званих заходів безпеки утворюють примусові заходи медичного характеру, примусові заходи виховного характеру, умовне засудження, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, позбавлення спеціального, військового чи почесного звання, класного чину і державних нагород, судимість та спеціальна конфіскація [10, с. 56–57].

Майже аналогічну позицію відстоює І. М. Горбачова. Так, учена до системи заходів безпеки у кримінальному праві України зараховує примусові заходи медичного характеру, крім заходів, що застосовуються до осіб, визначених п. 1 ч. 1 ст. 93 КК України; примусові заходи виховного характеру, визначені ст. 105 КК України, крім випадків їх застосування, передбачених ч. 2 ст. 97 цього ж кодексу; примусове лікування, спеціальну конфіскацію, вилучення та знищення предметів, встановлення нагляду (має місце при умовному засудженні особи, умовно-достроковому звільненні її від відбування покарання та встановленні над нею адміністративного нагляду), позбавлення права керувати транспортними засобами та опублікування вироку [11, с. 173–174].

Безумовно, усі наведені вище позиції з проблеми визначення системи заходів безпеки у кримінальному праві мають право на існування, утім, не зважаючи на це, мають вони й ряд своїх зауважень.

По-перше, майже усі учені [1–6; 8–11] у межах системи заходів безпеки в цілому не виокремлюють і не приділяють уваги підсистемам передкримінально-правових, кримінально-правових та некримінально-правових заходів безпеки, які за своєю сутністю і підставами застосування є децю відмінними між собою. Більше того, окремі із них [1, с. 29; 2, с. 32; 3, с. 9; 4, с. 84; 5, с. 271–274; 6, с. 288; 7,

с. 332–333] надто звужують коло кримінально-правових заходів безпеки, включаючи до них тільки примусові заходи медичного характеру, примусові заходи виховного характеру чи примусове лікування. Як наслідок — це не дозволяє належним чином дослідити правову природу зазначених вище заходів.

По-друге, за деякими аспектами опублікування вироку [11, с. 173–174] не варто вважати заходом безпеки, а віднесення судимості [10, с. 56–57], умовного засудження [9, с. 8, 15; 10, с. 56–57; 11, с. 160–161], відстрочки виконання покарання вагітними жінками і жінками, які мають малолітніх дітей (за чинним КК України — дітей, віком до трьох років) [9, с. 15], умовно-дострокового звільнення від відбування покарання [9, с. 8, 15; 11, с. 160–161], позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю [10, с. 56–57] й позбавлення спеціального, військового чи почесного звання, класного чину і державних нагород (за чинним КК України — позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу) [10, с. 56–57] до системи цих же заходів потребує свого уточнення.

Це можна обґрунтувати таким чином. Безперечно, немає жодних зауважень щодо кримінально-процесуального і кримінологічного значення опублікування вироку. З кримінально-процесуальної точки зору, зазначений захід деякою мірою забезпечує реалізацію принципу гласності в широкому його розумінні, оскільки до відома громадян доводиться суть розглядуваної справи. З кримінологічної точки зору опублікування вироку, певним чином, впливає на правосвідомість пересічних громадян, адже, ознайомившись зі змістом вироку, громадянин усвідомлює, що за вчинення ним такого ж суспільно небезпечного діяння він також буде притягнутий до кримінальної відповідальності, і знає, який вид та розмір покарання в такому разі може бути до нього застосовано. Правильно з цього приводу зазначає О. М. Литвак, досліджуючи державний вплив на злочинність, що інформаційні канали впливу на свідомість і поведінку людей забезпечують реалізацію його попереджувального та виховного ефекту [14, с. 117]. Але говорити про опублікування вироку як різновид заходу безпеки у кримінальному праві не доцільно, оскільки, по-перше, у будь-якому вироку, винесеному судом, особа підсудного завжди приховується (ОСОБА_1), по-друге, таку особу вже визнано винною у вчиненні того чи іншого злочинного діяння і їй призначено відповідний захід кримінально-правового впливу; їй залишилося тільки його відбутися, тому такій особі, мабуть, уже все одно, знають про це члени суспільства чи ні.

Потребує свого уточнення, як раніше про це уже зазначалось, і включення у перелік заходів безпеки судимості [10, с. 56–57], умовного засудження [9, с. 8, 15; 10, с. 56–57; 11, с. 160–161], відстрочки виконання покарання вагітними жінками і жінками, які мають малолітніх дітей (за чинним КК України — дітей, віком до трьох років) [9, с. 8, 15], умовно-дострокового звільнення від відбування покарання [9, с. 8, 15; 11, с. 160–161], позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю [10, с. 56–57] й позбавлення спеціального, військового чи почесного звання, класного чину і державних нагород (за чинним КК України — позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу) [10, с. 56–57]. По-перше, не логічно відносити судимість до різновиду заходів безпеки, оскільки вона є правовим станом особи, що виникає у зв'язку з її засудженням до відповідного покарання і характеризується настанням для неї певних негативних наслідків загальноправового чи кримінально-правового характеру. Це “юридична пам'ять про вчинення нею злочину” [15, с. 611]. Судимість перебуває у тісному взаємозв'язку із заходами покарання. І, як правильно зауважує Н. Ф. Кузнецова, вона, не пов'язана з додатковими правообмеженнями, а має зовсім іншу правову природу. Вона є різновидом випробувального строку, який свідчить про ефективність застосування відповідного заходу покарання до особи, тобто констатує факт виправлення і перевиховання засудженого [16, с. 298], адже факт

виправлення і перевиховання особи щодо невчинення нею нового злочину в майбутньому може довести тільки життя на свободі [17, с. 54].

Проте в окремих випадках, передбачених ст. 9 Закону України “Про адміністративний нагляд над особами, звільненими з місць позбавлення волі” від 1 грудня 1994 р. № 264/94-ВР [18], в межах строку судимості над відповідними особами (засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства; засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, не зважаючи на попередження органів внутрішніх справ, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення; засуджених до позбавлення волі за один зі злочинів, пов’язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів) за рішенням суду встановлюється адміністративний нагляд з метою забезпечення ведення ними законслухняного способу життя, зокрема недопущення вчинення ними рецидивного злочину шляхом додержання відповідних правил.

У такому разі, з огляду на характеристику осіб, над поведінкою яких встановлюється адміністративний нагляд, та мету встановлення такого нагляду, різновидом заходів безпеки слід вважати не сам адміністративний нагляд, а так звані заходи контролю, які застосовуються судом до відповідної особи. Своєрідним заходом контролю як різновид заходів безпеки за своєю правовою природою є й видворення іноземця у разі вчинення ним злочину на території України.

Окремі зауваження виникають й щодо включення у систему заходів безпеки умовного засудження [9, с. 8, 15; 10, с. 56–57; 11, с. 160–161], відстрочки виконання покарання вагітними жінками і жінками, які мають малолітніх дітей (за чинним КК України — дітей, віком до трьох років) [9, с. 8, 15], умовно-дострокового звільнення від відбування покарання [9, с. 8, 15; 11, с. 160–161], позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю [10, с. 56–57] та позбавлення спеціального, військового чи почесного звання, класного чину і державних нагород (за чинним КК України — позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу) [10, с. 56–57]. Згідно з положеннями КК України до особи, у разі умовного її засудження, відстрочки виконання покарання чи умовно-дострокового звільнення від відбування покарання застосовуються обмежувальні заходи (ч. 1 ст. 76, ч. ч. 2, 5 ст. 83) [13], які мають велике профілактичне значення. Зазначені вище заходи доцільно вважати так званими підтримуючими заходами, застосування яких, з однієї сторони, забезпечує відбування призначеного особі судом конкретного виду та розміру покарання, однак, з іншого боку, вони за своєю правовою природою належать до заходів безпеки.

Подібним до інституту умовно-дострокового звільнення є інститут заміни невідбутої частини покарання більш м’яким. Однак останній є безумовним звільненням від відбування покарання, тобто не тягне за собою ніяких обов’язків для засудженого після відбування ним більш м’якого покарання. У зв’язку з цим такий вид звільнення від відбування покарання не слід вважати різновидом заходів безпеки.

Досліджуючи питання віднесення позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та позбавлення спеціального, військового чи почесного звання, класного чину і державних нагород (за чинним КК України — позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу) до системи кримінально-правових заходів безпеки, С. Г. Келіна стверджує, що зазначені заходи можуть розглядатися як “інші заходи кримінально-правового

характеру” (заходи безпеки) тільки в тих випадках, коли вони хоча і регламентовані як додаткові види покарання, однак у момент їх застосування не передбачені відповідною санкцією за вчинене особою конкретне діяння. Такі заходи пов’язані з певними правообмеженнями і застосовуються судом до винної особи з метою недопущення повторного порушення нею кримінального закону [10, с. 57]. Проте цілком погодитися з позицією ученої неможливо. Як справедливо зазначається у літературі, однією з обов’язкових підстав позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, є вчинення особою злочину, безпосередньо пов’язаного з характером виконання своїх службових повноважень, професійних або інших цивільних обов’язків [12, с. 12]. Тобто перебування особи на відповідній посаді чи виконання покладених на неї тих чи інших цивільних обов’язків тільки сприяє вчиненню нею за посадою або у зв’язку із зайняттям певною діяльністю злочину, передбаченого конкретною нормою Особливої частини КК України. Таким чином, застосування до винного зазначеного заходу безпосередньо спрямоване не так на досягнення мети покарання, як на усунення ситуації, в якій перебуває відповідна особа і яка сприяє вчиненню нею протиправного суспільно небезпечного діяння.

У зв’язку з цим позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю доцільно вважати виключно категорією інституту заходів безпеки.

З цієї самої позиції слід зараховувати до групи кримінально-правових заходів безпеки й позбавлення спеціального, військового чи почесного звання, класного чину і державних нагород (за чинним КК України — позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу).

На основі аналізу запропонованих вищезгадуваними ученими заходів безпеки до системи досліджуваних заходів за своєю правовою природою доцільно відносити й ряд інших заходів, зокрема такі, як позбавлення батьківських прав або права бути усиновлювачем, опікуном чи піклувальником.

Зарахування до числа заходів безпеки зазначених вище заходів пов’язане, в першу чергу, з тим, що вони забезпечують реалізацію принципу невідворотності кримінальної відповідальності, по-друге, метою застосування відповідних заходів є усунення сприятливої для вчинення злочину ситуації, в якій перебуває відповідна особа у зв’язку з виконанням покладених на неї обов’язків. Так, позиція щодо віднесення позбавлення батьківських прав або права бути усиновлювачем, опікуном чи піклувальником до системи заходів безпеки ґрунтується на положеннях Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р., де зазначається, що батьки несуть основну відповідальність за виховання і розвиток дитини (ч. 1 ст. 18) [19], та аналізі складів злочинів чинного КК України, які безпосередньо посягають на суспільні відносини у сфері охорони життя і здоров’я дитини, забезпечення нормального їх розвитку та виховання. Слід згадати, що у КК України в редакції 1960 р. п. 3 ч. 3 ст. 23 та ст. 38 позбавлення батьківських прав передбачалось як додаткове покарання, яке суд міг застосовувати до винного поряд із основним заходом покарання, за вчинення умисного злочину проти дитини [20]. Однак на сьогодні чинним законом України про кримінальну відповідальність такий захід уже не визнається кримінально-правовим, а вважається виключно сімейно-правовою санкцією (п. 6 ч. 1 ст. 164 Сімейного кодексу України) [21]. Така недосконалість відповідного нормативно-правового акту породжує певні колізії. Зокрема, як свідчить судова практика, до батьків, які не займалися вихованням дитини та не піклувалися про її здоров’я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, не створювали належні умови для розвитку її природних здібностей, не поважали гідність дитини та не готували її до самостійного життя та праці, що віднесено законом до їх прямого обов’язку (ст. 12 Закону України “Про охорону дитинства”) [22], не завжди поряд із заходами покарання застосовуються заходи сімейно-правового характеру — позбавлення батьківських прав. А це означає, що батьки чи особи, які їх замінюють,

які і так ніколи не займалися належним вихованням та розвитком дитини, що віднесено законом до їх прямого обов'язку (ст. 12 цього ж Закону) [22], можуть бути звільнені від виконання цього обов'язку безпосередньо й рішенням суду. Тобто навіть наявність судового рішення абсолютно нічого не змінює в їхньому житті, не зважаючи на те, що відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 164 СК України однією з підстав позбавлення батьківських прав є засудження батьків (одного із них) за вчинення умисного ними (ним) злочину щодо дитини [21].

Таким чином, удосконалення закону України про кримінальну відповідальність шляхом включення позбавлення батьківських прав або права бути усиновлювачем, опікуном чи піклувальником у систему заходів безпеки гарантуватиме винним особам відчуття негативних наслідків у вигляді кримінальної відповідальності за невиконання ними правового обов'язку або зловживання правом.

Не менш дискусійним на сьогодні є також питання про правову природу спеціальної конфіскації.

Треба зазначити, що з цього приводу у вітчизняній доктрині кримінального права виробилися дві протилежні точки зору. Одні прибічники надають їй кримінально-процесуального статусу [23; 24; 25]. Зокрема їх позиція полягає в тому, що правовими наслідками застосування до відповідної особи як заходів безпеки, так і заходів покарання є обмеження її прав. Однак навряд чи можна вважати власністю винного майно, отримане в результаті вчинення злочину, або доходи від такого майна, оскільки джерело їх походження є незаконним. Тому в наслідок вилучення такого майна фактично не обмежуються ніякі права засудженого, адже останній не наділений правом власності на нього. Усе це свідчить про те, що спеціальна конфіскація майна має кримінально-процесуальне значення, зокрема при вирішенні питання про речові докази, а не є складовим елементом інституту заходів безпеки у кримінальному праві України.

Проте, не зважаючи на такі доведення попередників, найбільш слухною залишається ідея тих учених, які надають спеціальній конфіскації кримінально-правового статусу, тобто пропонують або виокремити її поряд із примусовими заходами медичного характеру та примусовим лікуванням, примусовими заходами виховного характеру, вилученням та знищенням предметів, встановленням нагляду, позбавленням права та опублікуванням вироку [26; 10] або надати спеціальній конфіскації майна статусу покарання [27; 28].

Поряд з вирішенням проблеми про надання спеціальній конфіскації кримінально-правового статусу, важливим є також з'ясування питання про віднесення її до системи заходів безпеки чи до системи заходів покарання. Однозначно слід відмітити, що згадуваний вище захід належить до категорії інституту заходів безпеки, оскільки чинний КК України передбачає його у санкціях окремих норм Особливої частини (ч. ч. 1–3 ст. 176, ч. ч. 1–3 ст. 177, ч. ч. 1–2 ст. 201, ч. ч. 1–2 ст. 203⁻¹, ч. ч. 1–3 ст. 204, ч. ч. 1–2 ст. 208, ч. ч. 1–3 ст. 209), однак у ст. 51 Загальної частини цього ж Кодексу, яка визначає систему заходів покарання, згадується тільки про загальну конфіскацію, а про спеціальну конфіскацію мова не йде.

Аналогічною є регламентація у чинному КК України й таких заходів як вилучення та знищення предметів і позбавлення права керувати транспортними засобами.

Таким чином, з аналізу теоретичних надбань, які стосуються дослідження системи заходів безпеки у кримінальному праві України, випливає висновок, що при всьому різноманітті змістовних і функціональних характеристик системи заходів безпеки у чинному КК України це питання не врегульовано на належному рівні: у Загальній частині чинного закону України про кримінальну відповідальність не передбачається жодного положення, яке стосувалося б системи відповідних заходів, які можуть бути застосовані до належних осіб з метою забезпечення досягнення

основної мети політики у сфері протидії злочинності та реалізації, зокрема основних завдань КК України.

Отже, на підставі усього викладеного вище і виходячи з необхідності посилення охорони прав і свобод людини і громадянина, доцільно виділити окрему статтю у Загальній частині КК України під назвою “Система заходів безпеки”, яка до свого переліку включала б:

- 1) примусові заходи виховного характеру [3, с. 9; 4, с. 84; 5, с. 271–274; 6, с. 288; 7, с. 332–333; 8, с. 50; 9, с. 8, 15; 10, с. 56–57; 11, с. 173–174];
- 2) примусові заходи медичного характеру [3, с. 9; 4, с. 84; 5, с. 271–274; 6, с. 288; 7, с. 332–333; 8, с. 50; 9, с. 8, 15; 10, с. 56–57; 11, с. 173];
- 3) примусове лікування [1, с. 29; 4, с. 84; 5, с. 271–274; 6, с. 288; 11, с. 174];
- 4) позбавлення батьківських прав (біологічних батьків чи усиновлювачів);
- 5) позбавлення права бути усиновлювачем, опікуном чи піклувальником;
- 6) позбавлення права керувати транспортними засобами [11, с. 174];
- 7) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю [10, с. 56–57];
- 8) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину чи кваліфікаційного класу [10, с. 56–57];
- 9) спеціальна конфіскація [7, с. 332–333; 10, с. 56–57; 11, с. 174];
- 10) вилучення та знищення предметів [11, с. 174];
- 11) підтримуючі заходи;
- 12) заходи контролю.

У відповідну систему включені найефективніші заходи безпеки, що дозволяють досягти мети, зазначеної у ч. 2 ст. 50 КК України, зокрема виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню ними нових злочинів.

Розробка такої системи заходів безпеки у кримінальному праві України дозволяє визначити її як встановлений законом України про кримінальну відповідальність вичерпний і такий, що підлягає зміні тільки на законодавчому рівні, перелік заходів, які розміщені у своєрідному порядку та застосовуються судом до особи, яка перебуває у так званому “небезпечному стані”, що свідчить про можливість вчинення нею у майбутньому повторного чи рецидивного злочинного діяння, або вчинила злочин як такий, передбачений відповідною нормою Особливої частини КК України, на основі принципів кримінально-правової політики України, принципів кримінального права та кримінальної відповідальності з метою досягнення мети політики України у сфері протидії злочинності в цілому.

Список використаних джерел

1. *Митрофанов, І. І.* Кримінально-правові засоби впливу на осіб, які вчинили злочини [Текст] : [монограф.] / І. І. Митрофанов. — Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2009. — 488 с.
2. *Курганов, С. И.* Наказание: уголовно-правовой, уголовно-исполнительный и криминологический аспекты [Текст] / С. И. Курганов. — М. : Велби, Проспект, 2008. — 192 с.
3. *Сорочинський, М. Г.* Попередження злочинності засобами кримінального права [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право” / М. Г. Сорочинський. — Одеса, 2004. — 18 с.
4. *Музика, А. А.* Примусові заходи медичного і виховного характеру [Текст] / А. А. Музика. — К. : МВС України, НАВСУ, 2005. — 126 с.
5. *Малиновский, А. А.* Сравнительное правоведение в сфере уголовного права [Текст] / А. А. Малиновский. — М. : Междунар. отношения, 2002. — 376 с.

6. *Савченко, А. В.* Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження [Текст] : [монограф.] / А. В. Савченко. — К. : КНТ, 2007. — 596 с.
7. *Пономаренко, Ю. А.* До питання про заходи безпеки за кримінальним законодавством України [Текст] / Ю. А. Пономаренко // Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань : тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозиуму [23–24 вересня 2011 р.]. — Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. — С. 332–334.
8. *Медведев, Е.* Понятие и виды иных мер уголовно-правового характера, применяемых за совершение преступлений [Текст] / Е. Медведев // Уголовное право. — 2009. — № 5 (сентябрь–октябрь). — С. 46–51.
9. *Гареев, М. Ф.* Цели иных мер уголовно-правового характера и средства их достижения по российскому уголовному праву [Текст] : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право” / М. Ф. Гареев. — Казань, 2005. — 23 с.
10. *Келина, С. Г.* Наказание и иные меры уголовно-правового характера [Текст] / С. Г. Келина // Государство и право. — 2007. — № 6. — С. 51–58.
11. *Горбачова, І. М.* Заходи безпеки у кримінальному праві України (порівняльно-правовий аспект) [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Горбачова Ірина Михайлівна. — Одеса, 2008. — 245 арк.
12. *Тютюгин, В. И.* Назначение наказания в виде лишения права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью [Текст] / В. И. Тютюгин. — Х., 1976. — 38 с.
13. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341–III [Текст] // ВВР. — 2001. — № 25. — Ст. 131.
14. *Литвак, О. М.* Державний вплив на злочинність: криминологічно-правове дослідження [Текст] / О. М. Литвак. — К. : Юрінком Інтер, 2000. — 280 с.
15. Великий енциклопедичний юридичний словник [Текст] / за ред. Ю. С. Шемшученка. — К. : Юридична думка, 2007. — 992 с.
16. Курс уголовного права. Общая часть. [Текст] : [учебн. для вузов] / [под ред. Н. Ф. Кузнецовой и И. М. Тяжковой]. — М. : Зерцало–М, 2002. — Том 2: Учение о наказании. — 464 с.
17. *Саркисова, Э. А.* Уголовно-правовые средства предупреждения преступлений [Текст] / Э. А. Саркисова. — Мн. : Наука и техника, 1975. — 192 с.
18. Про адміністративний нагляд над особами, звільненими з місць позбавлення волі : Закон України від 01.12.1994 р. № 264/94–ВР [Текст] // ВВР. — 1994. — № 52. — Ст. 455.
19. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. [Текст] // ВВР. — 1991. — № 13. — Ст. 145.
20. Уголовный кодекс УССР от 28.12.1960 г. [Текст] // Ведомости Верховного Совета УССР. — 1961. — № 2. — Ст. 14.
21. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947–III [Текст] // ВВР. — 2002. — № 21–22. — Ст. 135.
22. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402–III [Текст] // ВВР. — № 30. — 2001. — Ст. 142.
23. *Палій, М. В.* Несанкціонований вид покарання в санкціях Кримінального кодексу України [Текст] / М. В. Палій, Є. С. Назимко // Актуальні проблеми кримінального права та криминології : [матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Донецьк, 24 квітня 2009 р.)] Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. — Донецьк : Норд Комп'ютер, 2009. — С. 74–75.
24. *Навроцький, В. О.* Основи кримінально-правової кваліфікації [Текст] : [навч. посібн.] / В. О. Навроцький. — К. : Юрінком Інтер, 2006. — 704 с.
25. *Баулін, Ю. В.* Тенденції розвитку сучасного кримінального права України [Текст] / Ю. В. Баулін // Питання боротьби зі злочинністю. — 2006. — Вип. 12. — С. 23–35.
26. *Горбачова, І. М.* Заходи безпеки у кримінальному праві (порівняльно-правовий аналіз) [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Кримінальне право та криминологія ; кримінально-виконавче право” / І. М. Горбачова. — Одеса, 2008. — 20 с.

27. *Хавронюк, М. І.* Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації [Текст] : [монограф.] / М. І. Хавронюк. — К. : Юрисконсульт, 2006. — 1048 с.
28. *Собко, Г. М.* Конфіскація за кримінальним законодавством України [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право” / Г. М. Собко. — К., 2008. — 20 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою кримінального права Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(протокол № 9 від 14 квітня 2011 року)*

Надійшла до редакції 18.04.2011

Шпиляревич (Попкова) В. В. Некоторые вопросы исследования системы уголовно-правовых мер безопасности

Посвящена исследованию системы уголовно-правовых мер безопасности. Раскрывая правовую природу системы указанных мероприятий с учетом научных исследований теории уголовного права, дается видение ее интерпретации. В конечном итоге делаются выводы о том, какие именно меры образуют систему уголовно-правовых мер безопасности.

Ключевые слова: *система мер безопасности, принудительные меры воспитательного характера, принудительные меры медицинского характера, принудительное лечение, лишение права управлять транспортными средствами.*

Shpiliarevych (Popkova), V. V. Some Issues of Investigation of the System of Criminal and Legal Safeguards

The article is devoted to investigation of criminal safeguards. The article gives her own vision of its interpretation by revealing the legal nature of these activities, including research of the theory of criminal law. In the end the conclusions about what actions constitute a system of criminal legal safeguards are made.

Key words: *system security measures, coercive measures of educational character, forced medical measures, forced treatment, deprivation of the right to drive vehicles.*

